

Asia: VN/34601/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi yliopistolain 43 §:n ja ammattikorkeakoululain 32 §:n muuttamisesta (yhden opiskeluoikeuden säännös)

Lausunnonantajan lausunto

Ovatko esityksen tavoitteet kannatettavia?

Tavoitteet koulutustason nostosta ovat kannatettavia, mutta keinot tämän esityksen osalta eivät ole kannatettavia.

Jo tällä hetkellä ensikertalaiskiintiöt takaavat ensimmäistä korkeakoulupaikkaa hakevalle opiskelupaikan isolla prosentilla ilman, että ensikertalaisten kiintiötä on nostettu esityksen tasolle. Aloituspaiikkojen lisäämiseen käytetty perustelu ei takaa sitä, että opiskelupaikat kuitenkin täyttyisivät edellä mainitusta syystä, kun ensikertalaisuuden status halutaan säilyttää todennäköisesti suosituimmille aloille.

Myöskään vanhasta opinto-oikeudesta luopuva opiskelija ei vapauta resursseja uusille aloittaville opiskelijoille, koska esimerkiksi opetusresurssit on kurssikohtaisesti laskettu vuosikurssikohtaisten opiskelijamäärien mukaan. Resurssia tulee kulumaan esityksen johdosta entistä enemmän hallinnolliseen työhön ensimmäisten tutkinto-oikeuksien poistamisen johdosta.

Onko esitys kannatettava? Perustelkaa myönteinen tai kielteinen kantanne.

Esitys ei ole kannatettava.

Esityksen argumentti; "Esityksen tavoitteena on myös vapauttaa nykyisin vailla aktiivista käyttöä olevien opiskeluoikeuksien vaatimia resursseja erityisesti ensikertalaisille suunnatun koulutustarjonnan lisäämiseen ja koulutuksen laadun kehittämiseen.", tulee vapauttamaan myös niitä paikkoja, joissa opiskelija opiskelee aktiivisesti ja tavoitteellisesti kahdella tutkinto-oikeudella.

Toisin sanoen arviolta noin tuhat aktiivista opiskelijaa jää jatkossa ilman sellaista opiskeluoikeutta, joka auttaisi henkilöä työllistymään haluamiinsa tulevaisuuden työtehtäviin. Myös aiempi tutkinto on saattanut olla loppusuoralla, minkä vuoksi uuteen tutkintoon on päätetty hakeutua sen johdosta, että syksyllä voisi keskittyä vain siihen samalla, kun esimerkiksi viimeistelee opinnäytetyötä.

Syynä voi myös olla jokin muu, kuin esityksessä arvioitu syy: "tarkoituksena on todennäköisimmin ollut alan vaihto". Esimerkiksi Valviran tai Opetushallituksen vaatimukset koulutukselle osassa tutkinto-ohjelmia tekevät niiden sisällöistä niin tiukat, ettei uusia työelämälle tärkeitä sivuaineita tai muita opintoja yksinkertaisesti saa sisällytettyä tutkintoon tällä hetkellä. Tämä aiheuttaa sen, että luonnoksen pohjalta opiskelijan tulisi valmistua epämotivoituneena työmarkkinoille tehtävään, joka ei yksinään tue toivottua tulevaisuuden urahaavetta. Esimerkkejä on lukuisia, joissa pätevyyden vaatimukset estävät ns. kurkistuksen toiselle alalle, jotta oikea suunta voisi löytyä tai riittävän monipuolinen pätevyys hankittua.

Ovatko esityksen vaikutusarviot oikeansuuntaiset? Puuttuuko vaikutusarvioista jotakin?

Eivät.

Esitykseen asetettu tavoite 85 % ensikertalaisten osuudesta yhdistettynä aloituspaikkojen määrän lisäämiseen tulee aiheuttamaan uusia pullonkauloja yliopistokoulutukseen pääsemiseen, kun ensimmäistä korkeakoulupaikkaa hakevat eivät entistä todennäköisemmin ota toissijaisen hakukohteensa opiskelupaikkaa vastaan ensisijaisen ollessa hakupainealta (ensisijaiset hakijat / aloituspaikka). Ensimmäistä opiskelupaikkaa hakevat tulevat kohtaamaan entistä isompia paineita koulutuksen valinnan osalta ja asettaa kynnyksen hakea saatika ottaa vastaan toissijaisten hakukohteiden opiskelupaikkoja

Vaikutusarviona oletettu 1500 ensikertalaisen lisäys ei toteudu lasketuin keinoin resurssien vapautuessa. Uudet opiskelijat vaativat eri opetusresurssin kurssien opetukseen kuin myöhempien opiskeluvuosien omaavat opiskelijat. Esityksessä ei myöskään huomioida mielestämme riittävästi tulevaisuuden työelämän vaatimuksia korkeakoulutukselta. Talouskasvua lisääviä toimia ei ole esityksessä huomioitu useamman tutkinnon suorittaneiden osalta, vaan ainoastaan työmarkkinatilanteeseen vaikuttavaa merkitystä ei ole kahdella tutkinnolla osoitettu. Useampaa tutkintoa suorittaneet henkilöt ovat kuitenkin juuri niitä henkilöitä, joiden monitieteistä osaamista ja ongelmanratkaisutaitoa Suomi tarvitsee talouskasvua parantaakseen.

Muut huomionne esityksestä

Esityksessä mainituista koulutustason nostoon vaikuttavista keinoista koulutuksen maksullisuus ei tule lisäämään korkeakoulutettujen määrää. Myös jos ensimmäisen tutkinnon suorittamisen jälkeiset mahdolliset tulevat tutkinnot olisivat maksullisia, ei tämä kannustaisi tai edistäisi jatkuvaa oppimista. Tämä vie pohjan hallituksen tavoitteesta auttaa ihmisiä työllistymään pienempien opintokokonaisuuksien kautta. Tässä tulee huomioida myös opiskelijan toimeentulon haasteet suorittaa toista tutkintoa aidosti: maksut lisäisivät sosioekonomista epätasa-arvoa, kun ensimmäinen tutkinto on vienyt osaltaan kaikki opintotukikuukaudet eikä kahta tutkintoa voisi enää

opiskella tavoitteellisesti samaan aikaan. Tämä viivästyttäisi lisäksi entisestään yksilöiden työelämään päätymistä, kun tutkinnot tulee aina suorittaa peräjälkeen.

Hallituksen päätös kohdentaa uusia aloituspaikkoja talouskasvua tukeville aloille, kuten ydin- ja energiatekniikalle, kaipaisi perusteluja päätöksen tueksi. Nämä alat kerrotaan esimerkkinä, mutta konkretiaa tästä ei tuoda esiin. Tällä hetkellä myöskään esimerkiksi energiatekniikan alaan ei kohdistu kansallisesti mitattuna suurta hakupainetta (ensisijaisesti hakukohteeseen hakeneet / aloituspaikat), jonka seurauksena voi olla isompi joukko täyttämättömiä aloituspaikkoja yliopistoissa. Kun lisäksi ottaa huomioon mahdollisesti ensikertalaisstatusta säästämään jääneet hakijat, eivät he entistä todennäköisemmin ota vastaan toissijaisia opiskelupaikkoja.

Hakoniemi Mikko
Oulun yliopiston ylioppilaskunta